

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ
ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ 2019

Εξεταζόμενο αντικείμενο: Φιλολογικά - Αρχαία Ελληνικά (515)
Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τετάρτη, 20 Νοεμβρίου 2019, 15:30 - 18:30

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 12 ΣΕΛΙΔΕΣ

Η σημερινή εξέταση περιλαμβάνει δύο μαθήματα:

1. Αρχαία Ελληνικά: μία ώρα και τριάντα λεπτά
2. Ιστορία: μία ώρα και τριάντα λεπτά

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ:

1. Να απαντηθούν **ΟΛΕΣ** οι ερωτήσεις.
2. Οι απαντήσεις να γράφονται στον χώρο που δίνεται κάτω από κάθε ερώτηση.
3. Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από δώδεκα (12) σελίδες.
4. Αν χρειαστεί περισσότερος χώρος για να απαντηθεί μια ερώτηση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και οι επιπρόσθετες σελίδες που δίνονται στο τέλος του εξεταστικού δοκιμίου, αρκεί να αναγράφεται με ευκρίνεια ο αριθμός της ερώτησης που απαντάται κάθε φορά.
5. Η τελευταία σελίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρόχειρο.

Ερώτηση 1:

Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδοσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν· κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὄσσην ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηυξήσαμεν καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην.

Θουκυδίδου Ἱστορίαι 2.36.1-3

(α) Να μεταγράψετε σε νοηματικές ενότητες (κατὰ κῶλα μεταγραφή) ἀπὸ το πῖο πᾶνω κείμενο **το ἀπόσπασμα**: «καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου» **ἕως** «καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην». (μονάδες 9)

(β) Να μεταφέρετε **ολόκληρο το κείμενο** στα Νέα Ελληνικά. (μονάδες 12)

πλήττω – πλησιάζω, πληγή, πλήξη, πληκτρολόγιο
λείπω – έλλειμμα, υπόλοιπο, υπόληψη, παράλειψη
πράττω – πράξη, πρατήριο, πρακτικό, πραγματικότητα

(α) Να εντοπίσετε τις πέντε λανθασμένες απαντήσεις των μαθητών/τριών.
(μονάδες 2,5)

(β) Να προσδιορίσετε τις λέξεις από τις οποίες πράγματι παράγονται. (μονάδες 2,5)

(γ) Να ονομάσετε δύο βοηθήματα της Αρχαίας Ελληνικής που θα προτείνατε στους/στις μαθητές/μαθήτριες ως απαραίτητα για αυτού του είδους τις ασκήσεις.
(μονάδες 2)

Ερώτηση 3:

A) Κατά την επανάληψη του σχηματισμού των παραθετικών των επιθέτων, δίνετε στους/στις μαθητές/μαθήτριες μίαν άσκηση, στην οποία τους ζητείτε να συμπληρώσουν τους ορθούς τύπους των παραθετικών στα κενά των παρακάτω προτάσεων. Λαμβάνετε τις εξής απαντήσεις, στις οποίες, όμως, υπάρχουν τρεις λανθασμένοι τύποι:

- σοῦ στρατηγήσαντος ένδοξωτέρα (ένδοξος, συγκρ.) ή πόλις εἰς τὰ πολεμικά ἔσται.
- αἰσχρότατον (αἰσχρός, υπερθ.) ή ἀδικία ἔστί.
- ἀνεῖλεν ὁ Ἀπόλλων μηδένα εἶναι ἀνθρώπων Σωκράτους μήτε σοφότερον (σοφός, συγκρ.) μήτε δικαιότερον (δίκαιος, συγκρ.) μήτε σωφρονέστερον (σώφρων, συγκρ.).

- πώς αν γένοιτο τούτων άνθρωποι **παράνομότεροι** (παράνομος, συγκρ.) ή **βιαιότεροι** (βίαιος, συγκρ.);

(α) Να εντοπίσετε τους **τρεις** λανθασμένους τύπους των παραθετικών και να γράψετε τους ορθούς. (μονάδες 6)

(β) Για καθένα από τα λάθη αυτά να υποδείξετε στους/στις μαθητές/μαθήτριες τους κανόνες που θα πρέπει να έχουν υπόψη τους, για να μην τα επαναλάβουν. (μονάδες 6)

Ερώτηση 4:

Κατά τη διδασκαλία της ισοδυναμίας μεταξύ δευτερευουσών προτάσεων και μετοχών, καλείτε τους/τις μαθητές/μαθήτριες να μετασχηματίσουν στο παράδειγμα (1) τη δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή, και στο παράδειγμα (2) τη μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση. Λαμβάνετε τις παρακάτω λανθασμένες απαντήσεις:

(1) Οί Ἀθηναῖοι ἀποπέμπουσι Εὐρυμέδοντα ἐς τὴν Σικελίαν ἵνα ἀγγείλη τοῖς ἐκεῖ ὅτι ἤξει βοήθεια.

ἵνα ἀγγείλη = ἀγγέλλοντα

(2) Ὁ δ' Ἀγησίλαος καὶ μάλαι βουλόμενος ἀπάγειν τὸ στράτευμα, ὅμως ἐκεῖ κατέμεινε τρεῖς ἡμέρας.

βουλόμενος = ἐπεὶ ἐβούλετο

(α) Ποιοι εἶναι οἱ ὀρθοὶ μετασχηματισμοί; (μονάδες 4)

(β) Ποια στοιχεῖα πρέπει να τονίσετε στους/στις μαθητές/μαθήτριες, για να οδηγηθούν στους ὀρθοὺς μετασχηματισμούς; (μονάδες 6)

Ερώτηση 5:

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας της διαφοροποιημένης χρήσης του ἄν, καλείτε τους/τις μαθητές/τριες α) να μεταφράσουν τις επόμενες προτάσεις και β) να εξηγήσουν τον τρόπο που μετέφρασαν τα τέσσερα υπογραμμισμένα ρήματα.

Ποιες είναι οι ορθές μεταφράσεις, ποια είναι η έγκλιση σε κάθε περίπτωση και τι δηλώνει;

- (1) **Ἔχεις ἄν** διδάξει με τί ἐστὶ νόμος;
- (2) Εἰ μὴ εἵχομεν φῶς, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς **ἄν ἤμεν.**
- (3) Ἄν μὲν γάρ, ὅσα **ἄν τις λάβη, σώση,** μεγάλην ἔχει τῇ τύχῃ τὴν χάριν.

(μονάδες 12)

Ερώτηση 6:

Έχετε ζητήσει από τους/τις μαθητές/μαθήτριες να μεταφέρουν το κείμενο που ακολουθεί από τα Νέα στα Αρχαία Ελληνικά:

*Εγώ νομίζω ότι είναι δίκαιο να επαινεί κανείς τους πολίτες,
που έγιναν αίτιοι πολλών αγαθών για την πόλη,
ώστε να αποτελούν παράδειγμα για τους νέους.*

Έπειτα, θέλοντας να δείξετε ότι, όπως συμβαίνει και στα Νέα Ελληνικά, έτσι και στα Αρχαία Ελληνικά, είναι δυνατόν να υπάρχουν περισσότερες από μία ισοδύναμες μεταφραστικές αποδόσεις, ζητείτε από τους/τις μαθητές/μαθήτριες να δώσουν για το ρήμα **νομίζω** δύο συνώνυμα, και για την υπογραμμισμένη φράση **δύο ισοδύναμες αρχαιοελληνικές αποδόσεις**.

- (α) Να μεταφέρετε το κείμενο στα Αρχαία Ελληνικά. (μονάδες 6)
(β) Να δώσετε δύο αρχαιοελληνικά συνώνυμα του ρήματος **νομίζω**. (μονάδες 2)
(γ) Να γράψετε δύο ισοδύναμες αρχαιοελληνικές αποδόσεις της υπογραμμισμένης φράσης. (μονάδες 4)

Ερώτηση 7:

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από μετάφραση

Κατά τη διδασκαλία της παρακάτω σκηνής από την *Ελένη* του Ευριπίδη στη Γ' Γυμνασίου, διαπιστώνετε ότι οι μαθητές/μαθήτριες δυσκολεύονται να κατανοήσουν την αντίθεση ανάμεσα στο *είναι* και το *φαίνεσθαι*, η οποία κυριαρχεί σε ολόκληρο τον διάλογο του Μενέλαου με την Ελένη.

(α) Ποιες είναι οι **τέσσερις** διαφορετικές λέξεις-κλειδιά από την πιο κάτω στιχομυθία της Ελένης με τον Μενέλαο που θα καλούσατε τους/τις μαθητές/μαθήτριες να εντοπίσουν, για να κατανοήσουν καλύτερα την αντίθεση του φαινομενικού προς το πραγματικό;

(μονάδες 4)

(β) Αξιοποιώντας αυτές τις λέξεις-κλειδιά, πώς θα καθοδηγούσατε τους/τις μαθητές/μαθήτριες να συνδέσουν την αντίθεση *είναι* και *φαίνεσθαι* με την τραγική ειρωνεία στη σκηνή αυτή;

(μονάδες 10)

MEN. Στάσου, μην τρέχεις πια και μην τρομάζεις.

ΕΛΕ. Στέκομαι, γιατί αγγίζω αυτό το μέρος.

MEN. Ποια είσαι; Ποια γυναίκα βλέπω μπρος μου;

ΕΛΕ. Ρωτώ κι εγώ το ίδιο. Εσύ ποιος είσαι;

620

MEN. Τόσο πολύ να μοιάζει άλλη δεν είδα.

ΕΛΕ. Θεοί! Θεϊκό 'ναι να 'βρεις τους δικούς σου.

MEN. Είσαι Ελληνίδα ή ντόπια από εδώ γύρω;

ΕΛΕ. Ελληνίδα· εσύ ποιος είσαι; Πες μου.

MEN. Όμοια, απaráλλαχτη με την Ελένη!

625

ΕΛΕ. Κι εσύ με το Μενέλαο, τα ἔχω χάσει.
 ΜΕΝ. Σωστά το δύστυχο μ' ἔχεις γνωρίσει.
 ΕΛΕ. Μετά από χρόνια στη γυναίκα σου ἦρθες.
 ΜΕΝ. Γυναίκα μου; Σταμάτα, μη μ' αγγίζεις.
 ΕΛΕ. Που σου ἔδωσε ο Τυνδάρεως, ο γονιός μου. 630
 ΜΕΝ. Φαντάσματα αγαθά στείλε μου, Εκάτη.
 ΕΛΕ. Συντρόφισσα δεν είμαι της Εκάτης.
 ΜΕΝ. Κι εγώ δεν ἔχω πάρει δυο γυναίκες.
 ΕΛΕ. Ποιας ἄλλης είσαι ομόκλινος κι αφέντης;
 ΜΕΝ. Αυτῆς μες στη σπηλιά που ἦρθε απ' την Τροία. 635
 ΕΛΕ. Εμένα μοναχά γυναίκα σου ἔχεις.
 ΜΕΝ. Σωστά δε βλέπω ἢ σάλεψεν ο νους μου;
 ΕΛΕ. Κοιτώντας με για την Ελένη δε με παίρνεις;
 ΜΕΝ. Μοιάζετε στη θωριά, μα ολότελα ὄχι.
 ΕΛΕ. Δε με γνωρίζεις; Σκέψου, τι ἄλλο λείπει; 640
 ΜΕΝ. Της μοιάζεις· τούτο βέβαια δεν τ' αρνιέμαι.
 ΕΛΕ. Τα μάτια σου θα σου το φανερώσουν.
 ΜΕΝ. Μα ἔχω ἄλλη γυναίκα, εδῶ χαλάει.
 ΕΛΕ. Στην Τροία πήγε μόνο το εἶδωλό μου.
 ΜΕΝ. Ἴσκιους που δείχνουν ζωντανοί ποιος φτιάχνει; 645
 ΕΛΕ. Ο αιθέρας, που το ταίρι σου ἔχει πλάσει.
 ΜΕΝ. Απίστευτα ὅσα λες· θεός ο πλάστης;
 ΕΛΕ. Ἔργο της Ἥρας, να μη μ' ἔχει ο Πάρης.
 ΜΕΝ. Μα σύγκαιρα στην Τροία κι εδῶ πῶς ἴσσουν;
 ΕΛΕ. Τ' ὄνομα ολοῦθε πάει, ὄχι το σώμα. 650
 ΜΕΝ. Ἄσε με, με περισσίους ἦρθα πόνους.
 ΕΛΕ. Μ' αφήνεις, για να φύγεις μ' ἕναν ἴσκιο;
 ΜΕΝ. Να χαίρεσαι που μοιάζεις στην Ελένη.
 ΕΛΕ. Ἄα! μόλις βρήκα τον ἄντρα μου, τον χάνω.
 ΜΕΝ. Της Τροίας τους μόχθους, ὄχι εσέ, πιστεύω. 655
 ΕΛΕ. Αχ! πιότερο από με δυστυχισμένη
 δε βρίσκεται· μ' αφήνουν οι δικοί μου
 κι οὔτε στους Ἕλληνες θα πάω και στην Ελλάδα.

Ευριπίδου *Ελένη*, 617-658
